

популяціях колорадського жука було виявлено фен Н. Цей фен став виявлятися у європейських популяціях лише з 1996 року, раніше його знаходили виключно у північноамериканських популяціях. Даний фен в популяціях м. Охтирка і с. Бакирівка виявлявся приблизно з однаковою частотою – у 22 і 28 особин відповідно, а в популяції с. Буймерівка частіше – майже в 1,5 рази порівняно з популяціями м. Охтирки, і 2 рази – порівняно з популяціями с. Бакирівка. Зростання частоти фенів групи А, що мають адаптивне значення, свідчить про високий ступінь виживання морф – носіїв цих фенів, в умовах техногенного забруднення [4].

Таким чином, за результатами проведеного дослідження нами доведено наявність внутрішньовидової гетерогенності популяції колорадського жука на території Охтирського району, яка характеризується наявністю 11 морф, зокрема 6-ти, відомих для інших районів поширення шкідника. Відмічено, що структура популяції на досліджуваній території – нестабільна і залежить від еколого-географічної мінливості.

Література

1. Вилкова Н. А., Фасулати С. Р. Изменчивость и адаптация насекомых-фитофагов в агробиотозах в связи с иммуногенетическими свойствами кормовых растений // Тр. рос. энтомот. об-ва. – № 12. – 2001. – С. 107–128.
2. Животковский Л.А. Фенетика популяций. – М.: Наука, 1982. – С. 38–44.
3. Климец Е.П. Дискретные вариации рисунка на дорсальной стороне тела колорадского жука (*Leptinotarsa decemlineata*) // Сб. науч. тр. «Популяционная фенетика». – М.: Наука, 1997. – С. 45–58.
4. Кохманюк Ф. С. Изменчивость фенетической структуры популяций колорадского жука (*Leptinotarsa decemlineata* Say) в пределах ареала // Сб. науч. тр. «Фенетика популяций». М.: Наука, 1982. – С. 233–243.
5. Сергиевский С.О. Полиморфизм как универсальная адаптивная стратегия популяций // Тр. ин-та зоол. АН СССР. – Л., 1987. – Т.160. – С. 41–58.
6. Фасулати С. Р. Микроэволюция и внутривидовая структура колорадского жука *Leptinotarsa decemlineata* Say (Coleoptera, Chrysomelidae) // Проблемы энтомологии в России: Сб. науч. тр. – 2. – Спб. – 1998. – С.178–179.
7. Яблоков А.В., Ларина Н.И. Введение в фенетику популяций. Новый подход к изучению природных популяций: Учеб. пособие для студ. Вузов. – М.: Высш. шк., 1985. – 159 с.
8. Tower L. W. The mechanism of evolution in *Leptinotarsa*. – Publ. Carmegie ins. – 1918. – 384 p.

ЗНИКАЮЧІ ВИДИ ТВАРИН ПОЛТАВЩИНИ ТА ЇХ ОХОРОНА

*П'ятницька Я.Д., Новописьменний С.А.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

Кожної весни землі Полтавщини вкриваються зеленим килимом рослин, де є притулок тваринам. Всі вони розвиваються та ростуть на радість і користь людям. Та не завжди люди дбайливо і люб'язно відносяться до тварин, які почали зникати. Вони гинуть через розорювання степів, осушення боліт, вирубування лісів, забруднення води і повітря. Вже не можуть побачити полтавці в степу стрепета – різновид дрофи, байбака, тетерева.

Занесені до Червоної книги України тварини, які живуть на Полтавщині. Це такі як:

- Олень благородний;
- Лань;
- Єнотовидний собака;
- Жук-олень;
- Лелека чорний;
- Орел могильник;
- Скопа;
- Шуліка рудий;
- Дрофа.

Шуліка рудий - в нашу область прилітає в другій половині березня. Поселяється в лісах, переважно в тих, які межують з відкритими територіями. Особливістю цього виду є й те, що одне гніздо він може використовувати протягом багатьох років.

Наприкінці квітня, а іноді й на початку травня, самка відкладає два – три яйця, які насиджує близько місяця. Після цього з'являються молоді пташенята, вони швидко ростуть і вже у другій половині літа починають літати.

Основною причиною зменшення чисельності виду є скорочення площ лісових масивів придатних для гніздування, та винищення птахів через помилкове уявлення про їх шкідливість.

На Полтавщині відмічено гніздування в лісах по берегах Кременчуцького водосховища, та у Чутівському, Котелевському і Карлівському районах.

Дрофа – ставши рідкісним екземпляром природи, вона віддає перевагу не цілним землям, а колгоспній ріллі, підписуючи собі у такий спосіб остаточний вирок. Зловживання пестицидами й хімічними добривами призвели не тільки до масових отруєнь дроф, а й знищили колись багату энтомофауну, яка віками була її основним кормом.

Скопа – в природі цих хижих птахів досить легко розрізнити за білим кольором нижньої частини тіла з бурими плямами, або ж за своєрідною поведінкою в час полювання. При цьому, коли скопа вгледить здобич, вона каменем кидається у воду, а після піднімається у повітря з рибиною в кігтях.

Основні фактори, що привели до значного скорочення. Це - чисельності тварин руйнування гнізд, вирубування дерев, забруднення водойм, відстріл птахів, тварин.

Ці види тварин охороняються на заповідних територіях. Всього у Полтавській області 168 заповідних природоохоронних об'єктів. На всю Україну відомі такі куточки природи як: Велике болото біля села Мала Перещепина Новосанжарського району, урочище Яри – Поруби біля Пирятина, Парасоцький ліс під Диканькою, Устимівський дендропарк на Глобинщині.

Інтенсивний промисел на багатьох звірів, руйнування місць їх проживання і розмноження призвели до того, що на цей період зникло на Землі близько 120 видів тварин (морська корова, дикий бик—тур, дикий кінь тарпан, сумчастий вовк та ін.). Близько 350 видів ссавців перебуває під загрозою зникнення, тому потребують охорони та захисту. Усі вони занесені в Міжнародну Червону книгу, а також у Червоні книги окремих держав.

З метою раціонального використання і відтворення ссавців у нашій країні проводиться система заходів відповідно до Закону про охорону та використання тваринного світу. Законом установлені певні терміни та

норми полювання на промислових звірів, заходи щодо акліматизації, створення заповідників і заказників для охорони рідкісних видів, що знаходяться під загрозою зникнення.

Поряд з охороною рідкісних видів і цінних хутрових звірів необхідно берегти та навіть розводити таких дрібних ссавців, як їжаки, землерийки, кажани. Ці звірята приносять велику користь людині, знищуючи багатьох комах і мишоподібних гризунів, які шкодять сільському господарству і здоров'ю людини.

Добровільна робота з охорони тваринного світу не повинна обмежуватися знанням того, що не слід розоряти пташиних гнізд і мурашників, знищувати джмелів та інших корисних комах. Для цього недостатньо також виготовити й розвісити кілька шпаківень. Знання шкільного курсу «Тварини» допоможе кожному правильно і розумно поводити себе на природі, розвивати в себе уміння аналізувати всі господарські рішення, що приймаються щодо збереження природи.

Але охорона живого не може обмежуватися лише заповідними територіями.

Зникаючі види тварин зустрічаються в різних куточках області. Птахи, звірі, квіти, дерева потрібно зберігати, де стоїш, де живеш – на відстані погляду та голосу, хоч би на віддалі протягнутої руки.

Література

1. Івашин Д.С. Буйдін В.В. "Щоб росли горицвіти" (Розповіді про рідкісні рослини і тварини Полтавщини).
2. Григорьев А.А. Місто та навколишнє середовище. Полтава. – Астмі. 2001.
3. Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава.: Астрая., 1996. – 180 с.
4. Полтавська область. Природа. Населення. Господарство та історико-економічний нарис. Видання 2-ге, доповнене і перероблене. За редакцією К.О. Маца. Полтава. «Полтавський літератор». 1998 р. 334с.
5. О.М. Байрак, М.І. Проскурня, Н.О.Стецюк. Еталони природи Полтавщини. Полтава. - 2003.
6. Червона книга України. Тваринний світ. – К.: Українська енциклопедія; 1994.

ДО ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПЛОСКИРКИ *VLISCA VJOERKNA L.* НА ТЕРИТОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «НИЖНЬОВОРСКЛЯНСЬКИЙ»

Попельнюх В.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Коротка характеристика місця та методики досліджень наведена у попередній публікації.

Промислові улови плоскирки (густери) у Дніпродзержинському водосховищі, в тому числі на території РЛП «Нижньоворсклянський», в останні роки характеризувались значною стабільністю і коливались у межах 60-68 т на рік. Напроти, її вилов на зусилля контрольних сіток виявляє значну тенденцію до коливань: у 2004 р. – 25 кг/100 сіткодів, 2005 р. – 110 кг, 2006 р. – 58 кг, 2007 р. – 277 кг (1718 екз.), 2009 р. – 1025 кг (6298 екз.).

Структура промислової популяції плоскирки зазнала деяких змін у